

Magyar Irodalmi Hírlevél

László Amade (1703-1764), by Sebestyén Zeller

MAGYAR TITKOK: REGÉNY: Két pisztoly.

AMADÉ LÁSZLÓ (1703-1764)

Fenyvesi Lilla: Omega

Tollas Tibor: Sose szabadulva

Weöres 100 - Elindult a hivatalos centenáriumi év

Irodalomtörténeti érdekességek egy kaposvári árverésen

Megnyílik az ország első bibliás könyvesboltja

Márai Sándor eddig ismeretlen regényét mutatja be a Helikon

Wass Albert: Otthon

B. Radó Lili: Esti dal

MÓRA FERENC: A KÉT FORINTOS

Mindenütt szép, de legszebb a Balatonnál

Tekintetes Vandali vadászmeséi

MAGYAR TITKOK

REGÉNY

XI.

1810-1854.

Két pisztoly.

A belváros közepéről az országút alsó végeig meglehetősen tér fekszik, s így ugyancsak sietheték, ha negyed óra alatt szállásomra akarék érkezni, s hogy kíváncsiságom hatalmasan sarkalt előre, azt könnyen gondolhatni, miután semmi oly összeköttetésem nem volt még a fővárosban, melyből ily sajtószzerű éjféli látogatást birtam volna magamnak megmagyarázni.

E fölött Bertókom hosszas kimaradása is aggasztani kezdte, s elmémet többféle lehetőség megfontolására vezérelte. Talán észrevették őt a bakon s letartóztatták; vagy eldözsölte valahol az időt, ámbar korhelykedni még eddig nem tapasztalám őt; vagy megszökött a vörös nadrággal? Ennél egyebet nem tudnék hirtelen gondolni, s csak első sejtésemet tartám valószínűnek, mert eddig cigányomat mindig hünek és becsületesnek tapasztaltam.

Hiszen majd meglátjuk, mi történt a derék fiúval, gondolám magamban, s galléromat fölhajtván, minthogy az éj igen csipős volt, s eső is kezdte permetezni, gyorsan haladék végig a nagyhid-utcán, mely oly néptelen vala, mintha az egész város kihalt volna; csak egy kis borházból hangzott néhány rekedt rikkantás, hol alkalmasint az éjjeli betörők szokott kötelességüket teljesíték a pohár mellett.

Ah, de bizony, mégis nem vagyok egyedül az utcán; két sógor jó karöltve az utca közepén, kiknek alkalmasint nagyon jó vasárnapjuk volt, mert az egyik örömeben kalapját is elveszté már, a másik pedig fonákul tevé föl sipkáját, mi, mennyire egy pislogó lámpa fényénél láthatám, egész arcának igen szeszélyes kifejezést kölcsönzött. Egyébiránt annyiban tökéletesen hasonlítottak egymáshoz, hogy a pompás széles utca igen keskeny volt számukra. Egymást azonban, a mennyire csak lehet, híven támogaták, s valamint a véleményben különböző kettős követek egymás szavazatát megsemmisíték, úgy ők is mindig visszatolák egymást az utca ellenkező oldalára, s ennél fogva mindig ismét az utca közepére jutottak, minek csak azon egy kellemetlen következménye volt, hogy e szerint igen lassan haladtak előre, a mit hasonló körülmények közt másutt is igen sajnosan tapasztalhatni.

Nyelvök egyre járt ugyan, de hebegő beszédökből csak ennyit értheték:

- Mondom, Fetter uram, hogy már átmentünk a hidon.
- Nem – nem – nem.
- Hát Fetter uram talán azt gondolja, hogy részeg vagyok és már nem tudom, mit beszélek?
- Na, Fetter uram, ne legyen goromba, mert én Ausschuss vagyok.
- Azért Fetter uram mégis számár, ha Ausschuss is, ha azt mondja, hogy még nem mentünk át a hidon. Ausschuss ide, Ausschuss oda, mi már Budán vagyunk.
- Na de gondolja meg, Fetter uram, hiszen még csak a Király-utca első kertjénél sétáltunk, midőn a lövéseket hallottuk, azóta pedig alig mult el egy óra; hát ugyan hogyan lehetnének már Budán?
- Ostoba beszéd, Fetter uram, már én mégis okosabban beszélnék, ha engem Ausschussnak választanának. Már ugyan ki merne a Király-utczában lőni? Mikor a lövéseket hallottuk, akkor épen a hidon mentünk, s bizonyosan gőzhajó érkezett és az lőtt.
- Igen, de a gőzhajók háromszor lönek ám, Fetter uram!
- Hát talán épen tüsszentettünk és azért nem hallottuk a harmadik lövést.
- Az bizony meglehet.

Éljenek a derék sógorok! Lám, ők még ezen parányi okban is megnyugodtak, míg bizonyos helyeken a legnyomósb okok sem bírják a makacs konokságot legyőzni. Szerettem volna e derék férfiakat tovább kísérni, de ismeretlen vendégem nagyobb vonzó erővel bírt rám nézve, s azért lépéseimet gyorsítám, s kevés percz mulva az országutra fordultam.

Alig haladtam ott néhány lépésnyire, s az egyik köszörüs fabódé mögül egy zömök ember ugrott előmbe, pisztolyt irányza mellemre, s elfojtott hangon e szökat mondá:

- Pénzedet, vagy meghalsz!

Én gyakran járok éjszakánként Pest legelhagyatottabb utcáin is, következésképp e váratlan megszólítás épen nem zavará meg lélekéberségemet, s míg jobb kezemmel a pisztolyt elragadám a zsványtól, bal öklömmel pedig oly erősen sujtám mellbe, hogy néhány lépésnyire visszatántorgott, a falba ütközött, azután pedig hirtelen megfordult s villámgyorsan tovarohant.

Eleinte utána akarék löni, de a sötétség miatt alkalmasint nem találtam volna őt el, s a zaj által talán mégis csödítheték össze néhány őrt, mi csak kellemetlen kérdezősködést és idővesztést okozandott, a nélkül, hogy a gyors lábú zsványnak nyomába akadhattunk volna; rejtélyes vendégem pedig addig meg is hallhatna szállásomon, a nélkül, hogy vele bővebben megismerkedhetném. Ennek meggondolása utam haladéktalan folytatására birt, miközben az első lámpánál a pisztolyt hirtelen megtekintém, s durva készítményű, erős kétsövű kovás fegyvernek látám azt és úgy tetszett, mintha ezt, vagy legalább ehhez hasonlót már valahol láttam volna. Sőt mi több, csak most tűnt föl előttem, hogy megtámadómnak hangja sem volt nekem egészen ismeretlen. Azonban lehet, hogy mindez csak fölhevült képzelődésem szüleménye volt, mert világosan sem a pisztolyra, sem a hangra nem birtam emlékezni, ámbár elmémben kalandaim egész sorozata fölött összehasonlító szemlét tarték.

E tusakodások közben végre szállásomhoz érkezém, hol a kapu előtt látám a házmestert a két hajduval állani, kik bizonyosan rám váraokztak.

Hirtelen csak e szökat intézém hozzájuk:

- Él még a beteg?
- Oh, igen!
- Nincs veszélyesen megsebesítve?
- Még nála van a sebész.
- Jól van, köszönöm.
- Egy kis borraivalóért esedeznénk.
- Itt van.
- Köszönjük alázatosan.
- Holnap délelőtt méltóztassék itthon lenni.
- Miért?
- Mert bizonyosan eljő majd vallasásra a biztos ur.
- Hozzám?
- Természetesen.
- Hiszen az szükséges.
- Jól van.
- Jó éjszakát kívánunk!

A hajduk a gyaloghintóval távoztak, a házmester bezára a kaput, én pedig gyorsan futottam föl a lépcsőkön, mert kíváncsiságom ezen rövid szövaltás után még sokkal magasbra emelkedett.

Előszobámba lépén, ismeretlen vendégemet inasom ágyában látám feküdni, s előtte az orvos állott, ki épen akkor kötözé be sebé. Közelebb léptem, s ki képzelheti bámulásomat, az ismeretlen vendég – inasom volt, Bertók!

- Bertók te vagy?
- Én bizony, uram, de ebül vagyok ám.

- Orvos ur, veszélyes a baj?
- Oh, nem! A golyót már kihuztam a vastag husból, csontot nem sértett, s így egy hét mulva talpon fog a legény ismét állani. Csak a vérvesztés gyöngíté őt meg.
- Tehát nincs veszély?
- Becsületesre mondom, nincs; most csak maradjon a legény lehetőségig nyugodtan, jókor reggel ismét teendem tiszteletemet. Alázatos szolgálja nagyságodnak.

Az orvos távozott, s én nyugtalanul foglalék helyet hű emberem mellett és résztvevőleg kérdém:

- Nagy a fájdalmad, Bertók?
- Elég jókora bíz az, uram; de paszomántos vörös nadrágom is oda van ám és ez az igazi baj!
- Ej, majd varratunk mást.
- Igazán?
- Természetesen.
- Na, a többit hát majd csak kiheverem egy pár nap alatt.
- De szólj, mi történt? Ki lőtt rád?
- Tudnám csak, hiszen fogadom, életében sem húzna az többé nadrágot gyalázatos testére!
- Tehát nem azon úr, ki a hintóban ült, melynek bakján állottál?
- Dehogy! Hiszen úgy tartom, hogy tulajdonképen annak volt szánva az a vasbogyó, mely az én vörös nadrágomat pocskéká tette és a czombomat is megrongálta.
- Szólj világosan.
- Mindjárt hozzáfogok; de ígérje meg, uram, hogy ki szabad majd akkor mennem, mikor azt a gazembert fölakasztják, a ki engem ily csúffá tett!
- Tehát elfogták?
- Még nem, hanem hiszen talán csak elfogják majd valaha.
- Talán ráismertél?
- Nem is láttam a gaz zsványt; de cigány semmi esetre nem volt, mert különben legalább a vörös nadrágot megkimélte volna.
- Hagyd a tréfát, Bertók, és mondd el világosan, mi történt?
- Hát, jó uram, én olyan feszesen állottam a bakon, a mint illet s a ki csak látott, bizonyosan mind azt hitte, hogy annak eszem kenyerét, ki a kocsiban ült és így jó ideig minden úgy ment, a mint kellett.
- Merre hajtott a kocsi?
- Mindjárt elmondom. A színháztól az országútra, onnan pedig a király-utczába kanyarodott. Azon azután végigkocogtunk, mintha egész reggelig meg sem akarnánk állani. Már épen így okoskodtam magamban: Bertók, ugyan mit csinálsz, ha ez az uraság egyenesen falura hajtat? Elkiséred-é, vagy pedig elhagyod a város végén és visszatérsz uradhoz?
- De csak nem hagyta el őket?
- Dehogy hagytam el, hiszen épen az okozta romlásomat, hogy úgy ragaszkodtam hozzájuk, mint a tormába esett féreg. Így okoskodtam ám utoljára: Bertók, urad azt parancsolta, hogy tudd meg lakásukat; te tehát tartozol azt kitudni, habár Nagy-Idán laknának is.
- Tovább, tovább!

- Hát, a mint a király-utcza végére értünk, a mely egyébiránt olyan hosszú, hogy akár egész falunak is beillenék, az úr valamit szólott a kocsinak s ez azonnal a legelső kert kapuja felé fordítá lovait balra.
- Tehát balra?
- Igen. Ekkor lövés csattant a kapu mellől, én czombomhoz kaptam kezemmel és – a földön hevertem; erre még egy lövés csattant s mivel a kocsi ablakát csörömpölni hallám, tehát a második golyóbis bizonyosan a hintóba ment, melyből asszonyi sikoltást hallottam.
- És a gyilkos?
- A többit azután a városhajdúktól hallottam. Mindjárt a kettős lövés után a mellékutczából a lovas tüzércsapat vágatott elő s a zsvány épen elébök futott. A katona bizonyosan megcsípte volna a gazembert, de ez pisztolyát a ló fejéhez csapta, a ló félreugrott s a zsvány a sötétségben és zavarban eltűnt. Utóbb azután gyalog városhajdúk érkeztek oda, kik épen hazafelé ballagtak a városerdőből, melyet itt Stadtvaidlinak neveznek, engem a pisztolylyal együtt lefoglaltak, az ispotályból gyaloghintót hoztak és engem oda akartak vinni. De én addig könyörögtem, hogy végre mégis ide hoztak, azon átkozott pisztolylyal együtt.
- Tehát az egyik katona látta a gyilkost?
- Igen. Azt mondja, hogy erős zömök ember volt, de arcza úgy el volt burkolva, hogy azt nem láthatá.
- Hát a kocsiban ülő urasággal mi történt?
- Azt nem tudom.

Most véletlenül a király-utcai pisztolyra tekinték s látám, - hogy az annak párja volt, melylyel én támadtatám meg. Minden oda mutatott, hogy a gyilkos és az én megtámadom ugyanazon egy ember volt!

Irtá NAGY IGNÁCZ

AMADÉ LÁSZLÓ
(1703-1764)

A szatmári béke (1711) és a Bessenyei felléptével irodalmi mozgalomként meginduló magyar felvilágosodás (1772) közt eltelő hat évtized a magyar irodalom nagy hullámvölgye. A nemzeti ügy elbukott, új remények még nincsenek, az ország valójában gyarmat, a nép nyelvének ugyanúgy nincs becsülete, mint magának a népnek, amely a kuruc remények múltával jogtalanabb és nyomorúságosabb jobbágysorba süllyed, mint valaha.

A gyér polgárság idegen ajkú, a hivatalos nyelv és vele a köznemesség otthoni férfinyelve a latin (magyarul csak az asszonyokkal és a paraszttal beszél a magára adó nemes, a fiú apjához latinul szól, csak anyámasszony nyelve - anyanyelv! - a magyar). A Bécszet szolgáló főnemesség jó része el is felejté a nemzeti nyelvet, általában németül beszél, s ha igényesebb, akkor a bécsi udvarban tanul franciául. A két emberöltő legszínvonalasabb magyar irodalmi műveit külföldön írják vagy kényszerű emigrációban (Mikes), vagy magasabb kultúrát igénylő távortartózkodásban (Faludi).

De ha nincs is magyar irodalmi élet, mégis van irodalom. A műveltebb és módosabb nemesurak, főleg az arisztokraták szinte a maguk és szűk körük gyönyörködtetésére verselnek, javarészt latinul, olykor németül vagy franciául. Lázár János magyar versei nem sokat érnek, de latinul jó színvonalú költő; a felvilágosodás szellemi előkészítői közt fontos jelentőségű Fekete János néhány magyar verse elég gyatra mű, de francia versesköteteit még a korabeli francia olvasók is tudomásul veszik, elég színvonalas Voltaire-epigon.

Ebben az irodalmi sivárságban fontos kivétel Amadé László költészete. Nem nagy költészet, nem mély költészet, de jó költészet: könnyed, bravúros, korszerűen rokokó, vagy ha tetszik: gáláns, játékos és gazdagabb formakincsű, mint az egész azelőtti magyar világi költészet (mert hát Szenci Molnár zsoltárvilága ennél is gazdagabb formaváltozatosságú, de a magasztos Szenci Molnárt és a frivol Amadét szinte nem is illik egy mondatban írni vagy mondani).

Teljes úri nevén várkonyi báró Amadé Lászlónak hívták. Apja is - Amadé Antal báró-költő volt. Balassi formájában írt jó színvonalú szerelmes és vallásos verseket, műveltebb volt kora átlagánál. De családjával, osztályával, bizonytal magamagával is meghasonlott, világtól elvonuló, illetve a világgal csak szakadatlanul pereskedő viszonyban élő ember, aki Rákóczi évtizedében kurucoktól is, labancoktól is elhúzódott, és végrendeletében azt hagyta fiára, hogy ne vegyen magának nemesi családból származó feleséget. És habár fiával is zsörtölődő viszonyban volt, léhának és rossz jelleműnek tartotta, mégis igyekezett a lehető legjobb neveltetést biztosítani a számára.

A fiú - Amadé László - valóban felettébb vonzódott a léha élethez: a nagy ivások, a felelőtlen szerelmi kalandok, az oktalan vakmerősök nemcsak ifjú éveire jellemzők. Ugyanakkor az is igaz, hogy gyors felfogású, minden iránt érdeklődő, sokféle tehetséggel megáldott embernek bizonyult. Kamaszkorától fogva verselt magyarul, latinul, németül, szlovákul (mert magyar és szlovák jobbágyaik nyelvét ugyanúgy tudta, mint az iskola latinját, és Bécs németjét). Későbbi kóborlásai idején ugyanilyen jól megtanult olaszul és franciául. Hamarosan jártas lett a zenében is, több hangszeren is játszott, ugyanolyan könnyen rögtönzött táncdalokat és szerelmes énekeket, mint amilyen könnyedén verselt olasz vagy német modorban - magyarul. De még az iskolában tanulhatók is felettébb érdekelték, nem is hagyta abba a tanulást, amíg végül a gráci egyetemen filozófiai doktorátust nem szerzett magának.

Első házasságában azonban nem tartotta be az atyai tanácsot. Arisztokrata lányt vett feleségül, Orczy Zsuzsánna bárókisasszonyt (Orczy Lőrinc testvérnőjét), de a fiatalasszony néhány hónap múlva meghalt. Akkor a fiatalon előzvegyült férfi, aki egyszerre állt költő, muzsikos, filozófus, léha iszákos, könnyelmű pazarló, lelkiismeretlen nőcsábító és társaságok kedves szavú csevegője hírében, egyszeriben felcsapott lovas katonának. A császár szolgálatában bejárta Észak-Itáliát és Németország számos vidékét. Vakmerő bátorságával gyorsan haladt előre. Egészen a generál-adjutánsi rangig vitte (ma vezérőrnagynak mondanók). Európa-szerte mesélgettek gáláns kalandjairól, amelyeket ő maga is kérkedve hirdetett, közben adósságot adósságra halmozott. Azután egyszerre hátat fordított a vitézkedésnek, magas civil méltóságot keresett, és jó összeköttetései révén a pozsonyi udvari kamara tanácsosa lett, azaz igen magas rangú pénzügyi tisztviselő; kiderült, hogy pénzügyi és gazdasági ügyekhez is ért. Anyagi ügyeit pedig úgy hozta rendbe, hogy most már megfogadta az atyai végrendelet kívánalmát, és dúsgazdag polgárlányt vett feleségül, egy Weltzl nevű brünni kereskedő Mária Paulina nevű leányát. Harminchárom éves ekkor. Hűséges férj ugyan sohase lett belőle, de ettől fogva otthon él, vagy pozsonyi házában, vagy felbári birtokán, és mindhalálig kedvelt alakja a csallóközi nemesi társaságoknak. Verseket is kedvelő kortársai hamarosan őt tartják a legnagyobb élő magyar költőnek. Holott versei életében nem jelennek meg nyomtatásban, hanem kéziratos másolatokban, kézzel írt és udvarházról udvarházra adott daloskönyvekben terjednek. Még az éneklő népig is eljutnak. *Toborzójából* népdal lett, később Arany János szerzett dallamot hozzá, egy népajkon formálódó változata beleépült Kodály *Háry János*ába is. Ez a legismertebb, manapság talán egyetlen ismert költeménye ("A szép fényes katonának...").

Amadé ismerte a régebbi magyar költészetet, Balassit, Rimayt, de főleg Gyöngyösit. Többet tanult azonban az olasz és francia rokokó lírából és a német gáláns költészetből. Súlytalanságuk nagyon is megfelelt annak a könnyed életkedvnek, amelyet ki akart fejezni. Formagazdagságukat pedig fel tudta használni. Az egész magyar költői nyelv könnyedebbé lett általa.

Problémátlan költészet ez. Egy nyomasztó korban egy országos főtisztviselő mintha észre se vette volna a közgondokat és a magánbánatokat. Látóhatára az eszem-iszomok terített asztalaiig, szerelmes asszonyok hálószobáiig és a katonaelet virtuskodásaiig terjed. Pedig jól tudja, milyen nehéz a paraszti élet, de ez is csak arra jó, hogy biztassa a parasztlegényeket, inkább csapjanak fel katonának, mert az "gyöngyélet".

Igaz, közeledik ötvenedik évéhez, írt egy kis kötetre való vallásos éneket is, ez a könyvecske meg is jelent életében *Buzgó szívnek énekes fohászkodásai* címen. Ebben is inkább a formabravúr jellemző, mintsem a lélek áhítata. Amadának a vallás és a filozófia is, amelynek pedig doktora volt, csak játék, alkalom a szójátékokra. Az ő legigazibb világa az udvarlás. Nem a szerelmi szenvedély, hanem a gáláns kaland. Költészetének nagy része vidám vagy álkomoly felhívás szerelmi kalandra. Ehhez azonban gazdag nyelvezete van, kitűnő rímelőkészsége, zenei kultúrán csiszolt ritmusérzéke. Komolytalan költő. Nemegyszer értelmetlen szavakat, olykor értelmetlen sorokat ír, mintha vagy a barokk szójátékosság kései, vagy a dadaisták túl korai elődje volna. Talán nem helytelen a nagy európai formajátékok (Góngora, Marino, Hofmannwaldau) távoli és elég késői rokonának tekinteni. Hadd idézzünk példának egy jellemző versszakát:

*Tallalla, fallalla,
jókedvem vagyok,
mert iszket és viszket
oly igen nagyon;
ki légyen,
mi légyen?
Him, hum, ham, hum!
van heve,
nincs neve,
lim, lum, lam, lum.*

Volt - vagy van? - egy hosszú költeménye, amelyben beszámolt szerelmi diadalairól, a meghódított nők nevének és családi körülményeinek pontos feltüntetésével. Toldy Ferenc még a múlt században kéziratban olvasta. Azóta elveszett vagy kallódik valahol. Jó lenne megtalálni; nem csak azért, mert alighanem a hazai indiszkréció csúcsteljesítménye, de nyilván nagyon érdekes dokumentumanyag a magyar rokokó világ úri léhaságairól. Nyilván rokon hangú mulatságos szatírjával, amelynek *A házasság által elvesztett szabadság* megsiratása a címe. Ez megvan. Ha feleségének is megmutatta, aligha szerzett jó órákat neki, hacsak rá nem nevelte a polgárlányból lett bárónét a frivolságra és cinizmusra.

Sajátos jelenség ez a bravúros üresség, ez a zengő semmi, ez az igazi nagy műveltséggel párosult érzelmi felületesség és közéleti közömbösség a mi költészetünkben. És mégis ő volt ezekben az évtizedekben a leeurópaibb magyar költő: a legszínvonalatlanabb korszerűség legszínvonalasabb magyar megszólaltatója.

Hegedűs Géza

<http://mek.oszk.hu>

Omega

Ó, mily sötét ez a csendes éj,
Mily rémisztő ez a fekete tél.
Senki nincs a már halott utcákon,
Olyan ez, mint egy láthatatlan álom.
Pedig nem az. Ez a szomorú valóság.
Meghalt minden: szeretet, béke, jóság.
Legyilkoltak mindenünket,
Elvették egyetlen életünket.
Nincs már a földön semmi,
Ez ellen már nem tudunk mit tenni.
Nézz csak magad elé! Mit láatsz?

A semmi az. A kegyetlen ördögi tánc.
Milyen üres minden, üres a szél hangja,
Üres a távol, üres a közel hamva.
Egy lepusztult csatatér, ami előtted áll,
Por és hamu... s az emberi test mind vérben hál.
Megfagyott minden. Fagyott a lelke mindennek.
Növénynek, állatnak s a kegyetlen embernek.
Koporsónk fedelét Isten áldó kezeivel lezárta,
Kulcsát Életünk tengerébe örökre bemártva.
Temetőnk szent sírjait őrzi eme áldó kéz,
Mely tudta, hol volt a kezdet, s hogy most jött el a vég.

Fenyvesi Lilla

Tollas Tibor

Sose szabadulva

(Rácz Sándornak – hitéért és hűségéért)

Rab emlékeid éhes farkasok,
éjszakánként vissza-visszatérnek.
Feledni akarsz rémes árnyakat,
de nyomon követnek börtönévek.
Hiába hív a szárnyas szabadság,
ajtó csapódik, fogoly vagy újra,
belép az őr, torkod kiáltana,
szabadon, de sose szabadulva.

Ne még – sikoltod –, élni akarok!
Álmodban öklöd vered a falba,
sajgó fájdalomtól, ha fölébreds,
nem ismersz már elveszett magadra.
Két part közt vergődsz öntudatlan,
fojtó félelemtől fuldokolva,
üzött vadként nyugalmat nem találsz,
szabadon, de sose szabadulva.

Megbocsátasz a gyilkosoknak is,
kik nem bocsátják soha meg neked,
hogy ártatlanul ők ítéltek el,
hamis vádjukat hordja gyermeked.
Életfogytig rabjuk így maradsz,
bosszújuknak nincs mentő tanúja.
Nincs kegyelem, a múltat cipeled,
szabadon, de sose szabadulva.

Kiáltanod kell nap-nap azokért,
kiket örökre elnémítottak.
Így hiteles megbízóleveled,
ők írták alá, a némák, a holtak.
Munkások vére üt rá pecsétet,
hallgató föld lett szavuknak súlya,
fölemelt fővel ők vezessenek,
szabadon, de sose szabadulva.

(Bern, 1987. július 1.)

Weöres 100 - Elindult a hivatalos centenáriumi év

- [Hírek](#)

Weöres Sándor költészetének kevésbé ismert vonulatait, a politikus költőt, a magánéleti lírikust, az utolsó időkből származó verseket ismerhetik meg az olvasók a Helikon Könyvkiadónál megjelent új kötetből, amelynek szerdai bemutatójával hivatalosan is elindult a Weöres Sándor centenáriumi év.

Az Elhagyott versek című kötettel lezárult a kiadó Weöres-életműsorozata. A kötetet bemutató sajtóreggelen Balatoni Monika, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkára bejelentette: a művet várhatóan ősszel Braille-írással és hangoskönyvként is megjelentetik.

Az államtitkár kiemelte: a politikának az értékmegőrzés is feladata, ezért nem maradhatott a Weöres Sándor-évforduló kormányzati szerepvállalás nélkül. Mint fogalmazott: a költő életműve maga a teljesség, "generációról generációra öröklődik, olyan, mintha a vérünkben, a génjeinkben lenne".

Balatoni Monika a centenárium programjairól szólva az MTI-nek elmondta, hogy terveznek Weöres-témavonatot, a Magyar Posta emlékbélyeget, a Magyar Nemzeti Bank emlékérmét ad ki és terveik szerint a határokon túl is lesznek programok. Az emlékév költségvetését mintegy 50-100 millió forintra becsülte.

Az emlékév következő eseményének a Pécsi Országos Színházi Találkozó (POSZT) ad helyet, itt nyílik június 7-én a Weöres Sándor Színháza című kiállítás, amely az alkotó színházi műveit dolgozza fel archívumok anyagaiból merítve.

Halmos Ádám, a Helikon Könyvkiadó ügyvezető igazgatója felidézte, hogy a kiadó a 2000-es évek elején kezdte el a Weöres-életművet feldolgozni és kiadni, az utolsó kötet az elhagyott, kiadatlan verseket tartalmazza.

Steinert Ágota irodalomtörténész - több mint ötven Weöres-kötet szerkesztője - elmondta, hogy maga Weöres Sándor vetette fel, hogy ki kellene bővíteni az egybegyűjtött írásait tartalmazó kötetét, a könyv megjelenését azonban az alkotó már nem élhette meg. Felidézte, barátként rá hárult a feladat, hogy az életművet sajtó alá rendezze, ami nem volt könnyű feladat, hiszen több mint 30 ezer oldalt kellett feldolgoznia. Mint megjegyezte, Weöres Sándor és felesége, Károlyi Amy "nem a polgári rend szerint éltek", lakásukban mindenhol kéziratok heverték "fantasztikus összevisszaságban", ráadásul nemcsak a házaspár művei, hanem más íróké is.

Kiemelte, az Elhagyott versek megjelenésével teljesítettnek tudhatja Károlyi Amynak tett vállalását, a kötettel egy több mint 12 éve tartó munka ért véget. A több mint hétszáz oldalas könyvről elmondta, hogy a címnek kettős értelme van, hiszen egyszerre utal a tudatosan kihagyott és az elkallódott versekre. Szerinte Weöres Sándor sok kéziratát elajándékozta, ezért még számos szöveg lappanghat.

Szólt arról is, hogy az Elhagyott versek szövegeit a költő nem minőségi okokból hagyta ki a korábbi válogatásokból. A most megjelent fiatalkori versek például akkoriban rangos irodalmi lapokban láttak napvilágot - mutatott rá a kutató.

Elhagyta azokat a műveket is, amelyeket túlságosan személyes hangvételűnek ítélt, például a feleségéhez vagy a kortársaihoz írt verseket. Ezt a szerkesztő a weöresi költészetfelfogással indokolta, mondván a költő a mindenséget és nem a személyes akarta tükröztetni verseiben. Az irodalomtörténész szerint Weöres - a közhiedelemmel ellentétben - nem volt apolitikus költő, több művet írt például az 1956-os forradalom idején.

Ilyen témájú versei azonban most olvashatók először kötetben.

Weöres kevésbé ismert arcát mutathatják a közérzeti versek - hangsúlyozta Steinert Ágota, aki szerint ezekben a művekben Weöres "rossz közérzete" érhető tetten. A szerkesztő szerint az alkotót bántotta, hogy méltatlanul háttérbe szorították, például a Kossuth-díjnak is csak a második fokozatát kaphatta meg, miközben az irodalmi Nobel-díj esélyeseként emlegették.

Az olvasók a könyvből megismerhetik az utolsó időszakban született szövegeket is, amelyek főleg az öregségről, betegségről, az élet elmúlásáról szólnak - ismertette a művet a szerkesztő, hozzátéve, hogy a Weöres életművének kiadása ezzel a kötettel még nem zárulhat le, hiszen több mű lappanghat archívumokban, könyvtárakban, magánszemélyeknél.

(MTI)

Irodalomtörténeti érdekességek egy kaposvári árverésen

- [Hírek](#)

Könyvritkaságokat és irodalomtörténeti érdekességeket, leveleket, kéziratokat, okleveleket, fotókat, rajzokat árvereznek Kaposváron a Takáts Gyula Megyei és Városi Könyvtárban június 6-án, a könyvhét első napján I. Somogyi Kézjegy címmel az Antikkönyv.hu Kft. szervezésében.

Bekes József újságíró, az árverés ötletgazdája az MTI-nek elmondta: az aukción 301 tétel kerül kalapács alá, köztük olyan irodalomtörténeti kuriózum, mint Ady Endre Szép Ernő költőnek címzett képeslapja, amelynek 750 ezer forintos induló árára már az aukció előtt többször ráajánlottak.

Legutóbb Ady Endre dedikációja a Vér és arany című verseskötetben másfélmillió forintot ért egy budapesti árverésen - emelte ki Bekes József. Most Ady 1914. augusztus 27-én Csúcsáról a Boncza kastélyból írt, az ottani postán felülbélyegzett képeslapja kerül árverésre a somogyi megyeszékhelyen.

A Szép Ernőnek küldött, töltőtollal két oldalon sűrűn teleírt lapon a Csinszkához fűződő érzéseiről is vallott a költő. A teljes névaláírásával ellátott, a Boncza kastélyt ábrázoló képeslap tartalmát eddig nem publikálták.

A somogyi közönség számára csaknem száz, a megyével kapcsolatos irodalomtörténeti érdekességet és dedikációt is bemutató, kiállítással egybekötött kaposvári aukción sok más könyvritkaság mellett kalapács alá kerül Kassák Lajos első, 1915-ben dedikált verseskötete, az Éposz Wagner maszkjában, a titokzatos magyar Hungáriai Mihály 1516-os, Strassburgban kiadott teológiai értekezése, gróf Széchenyi István balatoni gőzhajózásról írt könyvének első kiadása és Buda 1400-as évekbeli ábrázolása is.

Az aukció kínálatában számos költő és író kötete szerepel, köztük van Ady Endre, Babits Mihály, Csoóri Sándor, Fodor András, József Attila, Szabó Dezső, Takáts Gyula, Weöres Sándor, továbbá egy Kaposvárról 1696-ban készült, eddig sosem látott metszet, egy Rippl-Rónai által tervezett első világháborús album, Király Béla 1956-os katonai parancsnok levele, valamint Tar Csátár színművész, műfordító, az első somogyi kisdédóvó alapítójának talán egyetlen, színezett óriás fotója, amelyet Langsfeld Mór fotóművész készített 1882-ben.

Az aukción megvásárolható könyvek és irodalomtörténeti érdekességek megtekinthetők az árverést megelőző napon a Takáts Gyula Megyei és Városi Könyvtárban, valamint az antikkönyv.hu oldalon.

(MTI)

Konferencia a határon túli magyarság szellemi örökségéről

- [Hírek](#)

A Magyar Emigrációs és Diaszpóra Központ létrehozásának szükségességéről, a nemzetpolitika feladatáról és a Nemzeti Kulturális Alap Ithaka-programjáról is szó volt a határon túli magyarság szellemi örökségének megőrzéséről rendezett szerdai budapesti konferencián.

A házigazda Balassi Intézet főigazgatója, Hatos Pál elmondta: a konferencia egyik célja annak az eszmecserének a folytatása, amely a diaszpóra szellemi örökségének megőrzésével és hazaszállításával kapcsolatos. Másrészt az új mobilitásról, a "most kiáramló" magyar állampolgárok, illetve magyar közösségek megszólításának módjairól is beszélnek.

Hatos Pál előadásában a Magyar Emigrációs és Diaszpóra Központ létrehozásának szükségességéről szólt, amely számos stratégiai feladatot látna el, többek között élő, interaktív kapcsolatot tartana a diaszpórával a nemzetpolitikai célok megvalósításával. Az intézményben állandó tárlatok ismertetnék egyebek mellett a diaszpóra szellemi műhelyeit, a nagy magyar utazókat, a világban megtalálható emlékhelyeket, az időszaki kiállítások pedig teret engednének külföldi emigrációs múzeumok bemutatkozásának és magyar származású művészek alkotásainak is.

A múzeumi feladatok ellátása mellett az intézmény kutatási-oktatási bázisként működne konferenciák és könyvbemutatók szervezésével, de helyet kaphatna benne könyvtár, kéziratár és archívum is.

Répas Zsuzsanna nemzetpolitikáért felelős helyettes államtitkár a tanácskozáson bemutatta a kormány eddigi és tervezett intézkedéseit, beszélt a határon túli magyar épített örökség megőrzésének szükségességéről, a különböző emlékhelyek, értékek összegyűjtését célzó Julianus-programról és a budapesti Magyarság Háza határon túli kultúrát bemutató tevékenységéről. Előadásában emlékeztetett arra is, hogy a határon túli magyar műemlékek programszerű megóvása 2012-ben indulhatott el ismét az Emberi Erőforrások Minisztériuma (Emmi), a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (KIM), a Balassi Intézet, az örökségvédelmi hivatal és a Teleki László Alapítvány együttműködési megállapodásával.

A helyettes államtitkár kiemelte, hogy a Kőrösi Csoma Sándor-program keretében a kormány 47 ösztöndíjas fiatalot küldött az Amerikai Egyesült Államokba és Kanadába a magyar diaszpóra hétköznapi életének megismerésére, életük segítésére.

A külföldön található magyar értékek hazahozatalát célzó, 2001-ben indított Ithaka-program eredményeiről számolt be Kenyeres István, a fővárosi levéltár megbízott főigazgatója, a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) Közgyűjtemények Kollégiumának vezetője. A program célja a magyar művészethez, tudományhoz tartozó nemzetpolitikai jelentőségű hagyatékok, gyűjtemények hazaszállítása külföldről és magyarországi közgyűjteményekben való elhelyezése.

A kiírásra a program elindulása óta összesen 43 pályázat érkezett, ebből 33 nyert támogatást összességében 78,4 millió forint értékben. Így került például a Petőfi Irodalmi Múzeum tulajdonába Dsida Jenő erdélyi költő hagyatéka, míg a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum egy amerikai magyar emigráns életmódját dokumentáló épület berendezésével, a Magyar Természettudományi Múzeum pedig Kölcsey István zoológiai vadászati gyűjteményével lett gazdagabb.

(MTI)

Megnyílik az ország első bibliás könyvesboltja

- [Hírek](#)

Megnyílik az ország első bibliás könyvesboltja a kilencedik kerületi Ráday utcában. A protestáns bibliakiadásoknak otthont adó református könyvesboltot a Dunamelléki Református Egyházkerület alapította - közölte az egyházkerület pénteken az MTI-vel.

Mint írták, a könyvesbolt nyitása a Református Zenei Fesztiválhoz kapcsolódik. A nyitó ünnepségen a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke, Bogárdi Szabó István mond köszöntőt pénteken. Az üzlet a fesztivál ideje alatt, péntektől vasárnapig nyitva tart, június végéig pedig húsz százalék kedvezményt adnak minden vásárlónak.

A zenei fesztiválon nem csak a Bibliás Könyvesbolt tart nyitva; a Biblia Múzeum két időszaki kiállítással is várja a látogatókat a Ráday u. 28. szám alatt. "Beszédes leveleim, leveles beszélgetéseim" címmel Vadászné Ablonczy Emőke iparművészeti kiállítása, illetve a Magyar Bibliatársulat nemzetközi bibliafordításokból álló kiállítása kap helyet a múzeumban - olvasható a közleményben.

A könyvesbolt profiljának központi eleme a Szentírás, ezért kapta a Bibliás Könyvesbolt nevet. A magyar nyelvű protestáns bibliakiadások mellett kézműves bőrkötésű bibliák és énekeskönyvek, továbbá több mint hetvenféle idegennyelvű Biblia is megvásárolható. A bolt stratégiai és szakmai partnere a Magyar Bibliatársulat Alapítvány, amely segíti az eligazodást a könyvpiacra fellelhető bibliafordítások között - tették hozzá.

Megjegyezték, a könyvkínálatot úgy válogatják össze, hogy helyet kapjanak a kereszténységet témaként tárgyaló kortárs és klasszikus irodalmi művek, útikönyvek, fotóalbumok, valamint protestáns teológia, keresztyén pszichológia, életvezetés és gyermekkönyvek is.

A Bibliás Könyvesboltot a Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday utcai székházban alakították ki, és szerves részét képezi az ország egyetlen Biblia Múzeumának, valamint a Ráday műemlékkönyvtárnak.

(MTI)

Márai Sándor eddig ismeretlen regényét mutatja be a Helikon

- [Hírek](#)

Hallgatni akartam címmel Márai Sándor eddig ismeretlen munkáját, az Egy polgár vallomásai harmadik részének tekinthető esszeregényét mutatja be május 28-án a Helikon Könyvkiadó. Az író az emigrációban született első művében 1938-tól 1950-ig rajzolja meg a polgárság történetét.

Kovács Attila Zoltán irodalomtörténész, a Helikon főszerkesztője az MTI-nek elmondta, hogy régóta sejteni lehetett, Márai Sándor megírta az Egy polgár vallomásai harmadik részét, hiszen erre naplóiban is utalt. "És meg kell írni a Polgár vallomásai harmadik, befejező kötetét. Ez álmatlan éjszakákon e kötet szerkezetén gondolkodom" - idézte a főszerkesztő Márait, aki 1944 novemberében írta e sorokat naplójába. Hozzátette, a kézirat eddig a hagyatékban rejtőzött, és "irodalmi szenzáció" a megjelenése.

A kiadó adta a könyv címét, mivel a kézirat nem kapott egyértelmű szerzői megnevezést. Több címötlet szerepelt rajta áthúzva - köztük az Egy polgár vallomásai 3, illetve a Föld, föld! -, de a kiadó végül a kézirat első mondatát emelte címhelyzetbe.

Arra a kérdésre, hogy miért nem a kézenfekvő, Egy polgár vallomásai 3-ra keresztelték a könyvet, Kovács Attila Zoltán azt felelte, hogy a kiadó tervezi az Egy polgár vallomásai-sorozat teljes, kritikai kiadását, amelynek ezt a címet szánják. Felidézte, hogy 1935-ben Márai egy vesztés per után átdolgozta a regényt, így közel három fejezettel, számos bekezdéssel rövidebb a ma ismert mű az eredetinel.

A mintegy 180 oldalas Hallgatni akartamról elmondta, hogy a Föld, föld! című könyve első két fejezeteként született a mű 1949 és 1950 között, de végül az író elhagyta a szövegrészletet az 1970-es években megjelent kötetből. Szerinte az új könyv az Egy polgár vallomásai-sorozat "kiegészítő esszéköteteként" értelmezhető, hiszen amellett, hogy a jól ismert elbeszélői hang szólal meg, a rendszer kritikájaként is olvasható, ráadásul rövid, tömör politikusportrék is helyet kaptak benne, többek között Teleki Pálról, Bárdossy Lászlóról, Bethlen Istvánról. Kiemelte, a könyv a történészek számára is izgalmas lehet.

Mint Kovács Attila Zoltán rámutatott, Márai nem akarta, hogy könyve külföldön megjelenjen, ugyanakkor Magyarországon a cenzúra miatt nem számíthatott kiadására. Az előbbi a kiadó vezetője azzal indokolta, hogy az író a könyvben korával néz szembe, az európai polgárság sorsával, arról ír, hogy mi lesz ezzel a társadalmi réteggel 1938 után, de kritikát mond a Horthy-rendszer, az úrhatnám, dzsentrifélt világ felett is.

A főszerkesztő szerint Márai azzal szembesült, hogy a 19. századi, polgári világ Európában megszűnőben van, ezért az ezzel kapcsolatos könyveit "nemkívánatosnak" érezte, a kérdéskör tabutémává vált számára. Csak akkor vette elő újra, amikor már San Diegóban élt - jegyezte meg Kovács Attila Zoltán.

A főszerkesztő elmondta, hogy a kötet az eredeti szöveghez hűen a szerzői kihúzásokat, javításokat is tartalmazza, emellett a könyvet jegyzetekkel látták el. A Hallgatni akartamot Mészáros Tibor, a Márai-hagyaték gondozójának utószava zárja.

A Márai-hagyatékról szólva megjegyezte, hogy több lappangó kézirat van még, ezek gondos tanulmányozásra várnak. A kiadónál a könyvvel együtt jelenik meg A teljes napló-sorozat 1964-66-ról szóló kötete. Új projektként irodalmi bédekkersorozat is indul a Régi Kassa, álom című könyv mintájára: a tervek szerint hasonló kiadvány jelenik meg Nápolyról, Salernóról, New Yorkról, illetve San Diegóról is.

(MTI)

<http://www.irodalmijelen.hu>

Wass Albert: Otthon

Igen, valahogy így van: otthon az, ahova hazatérsz. Ahol valaki vár este. Ahol ismered a fal kopásait, a szőnyeg foltjait, a bútorok apró nyikorgásait. Ahol úgy fekszel le az ágyba, hogy nem csak alszol, hanem pihensz. Nem csak pihensz, hanem kipihened magad. Kipihened az életet, az embereket, mindent. Ahol otthon vagy, az az otthon.

Nem kell hozzá sok. Elég egy szoba. Ha tízen vagytok benne, az se baj. Ha mind a tízen egyek vagytok ebben, hogy haza tértek, amikor este hazatértek. Nem kell hozzá sok, csak egy szoba és egy érzés. Egy egészen egyszerű állati érzés: hogy ma itt élek. Van egy ágy, amiben alszom, egy szék, amire leülök, egy kályha, ami meleget ad. És hogy ebben a körülöttem lévő széles, nagy és furcsa világban ez a kis hely nem idegen és ma az enyém. Jól érzem magamat benne, ha kinézek az ablakon és kint esik az eső, vagy süvölt a szél. És hogy ha ide este bejövök, meglelem azokat, akik még hozzám tartoznak.

Ez az otthon.

Minden embernek módja van hozzá. Egy szűk padlásszoba is lehet otthon. Egy pince is. Még egy gallyakból összetákoltsátor is otthon lehet. Ha az ember önmagából is hozzáad valamit.

Elég egy szál virág, amit az útszélen találtál. Egy fénykép, amit éveken keresztül hordoztál a zsebedben. Egy könyv az asztalon. Egy ébresztőóra. Mit tudom én: ezer apró kacat ragad az emberhez útközben.

A fontos az, hogy érezd: jobbra és balra Tőled áll a világ, a maga szépségeivel, és a maga csúnyaságaival. Süt a nap, esik az eső, szelek járnak és felhők futnak a széllel. Vannak virágok és fák és patakok és emberek. Valahol mindezek mögött van az Isten és Ő igazítja a virágokat, a fákat, a patakokat és az emberek közül azokat, akik neki engedelmeskednek. És mindezeknek a közepén itt ülsz Te, egy széken, egy asztal előtt. És ez a szék és ez az asztal ma a Tied. Ma. Ez a fontos. És körülötted szép rendben a többi: a virágok, a fák, a felhők, Isten bölcsessége és az emberek kedves balgaságai, ma mind a Tied. És jól van ez így. Mert hiszen az ember úgyszólván elég keveset él. És még az is jó, hogy keveset él.

Ha mindezt érezni tudod: nem vagy otthontalan a világon.

B. Radó Lili: Esti dal

Oly jó ilyenkor este már,
mikor az izzó nap leszáll
s a csillag csillog csak nekem.
Elgondolom az életem.

Ami elmúlt és ami lesz még,
mit rég megúntam s amit szeretnék,
messziről nézem és nyugodtan,
ami után egykor futottam.

Mire az izzó arc lehül,
a szív is békés lesz belül.
Öröm, kétség oly messzi cseng
és jól esik az esti csend.

Jó így még egyszer szemlelőnyva
mindent végiggondolni újra,
a lélek könnyű, mint a pára
s csend van. Elalszunk nemsokára

MÓRA FERENC: A KÉT FORINTOS

Mikor éntőlem egyszer kis iskolás koromban azt kérdezte öreg tanítóm, hogy mi szeretnél lenni, azt mondtam rá:

- Forintos Gyurka.

- Hát aztán miért szeretnél te Forintos Gyurka lenni, mikor te Pajor Palkó vagy? - nevetett tanítóm.

- Azért, mert engem akkor szidnak meg otthon, ha nem tanulok, Forintos Gyurkára pedig akkor haragszanak, mikor tanul.

Nem volt pedig ennek a fele se tréfa. Magam is ott voltam, mikor Forintos Gyurka eldicsekedett az apjának a szép írásával.

- Ezt nézze meg, édesapám. Azt mondta a tanítóm, olyan az írásom, mint a metszés, lehet még belőlem írődeák is.

Kevély Forintos Gergely haragosan lökte el maga elől az irkát.

- Micsoda bolondság ez már megint? A Forintos Gergely fia nem szorult arra, hogy betintázza az ujját.

No, akkor én nagyon szerettem volna cserélni Forintos Gyurkával, ráadásul még a nyeletlen bicskám is neki adtam volna.

Hanem akkor nagyon megsajnáltam, mikor engem bevittek a városba tanulni, Gyurka meg otthon maradt malacot őrizni. Pedig még az édesapám is közbenjárt érte.

- Vétkezik kelmed, Forintos uram, hogy azt a jó eszű gyereket elfogja az iskolából.

- Elég az, ha írni-olvasni megtanult - dörmögött az öreg Forintos. - Ámbátor annak sem veszi semmi hasznát. Az apja hírből se ismeri a betűt, mégis megsüvegeli még a földesúr is.

S olyan kevélyen nézett apámra, hogy az arcába szaladt tőle a vér. Hanem azért csak úgy csendesen szólt:

- No, no, Forintos uram, senki se vallott még azzal szégyent, amit tud. A kelmed fia se lenne azzal kisebb ember, ha tudományt szerezne a gazdasága mellé.

Ahogy így szót váltanak, éppen benyitott az uraság Gáspár hajdúja, nagy tisztességtudással. Forintos uram fölfújta az ábrázatát, s nagy leereszkedve kérdezte:

- No, mi jót hoztál, Gáspár?

- Ezt a levélkét hoztam Forintos uramnak. Tessék elintézni, tisztelteti szépen az uraság. De úgy, hogy már ebéd után ott legyen.

Forintos uramnak leesett az álla, de azért csak fölbontotta a levelet, s úgy tett, mintha olvasna.

- Köszöntetem a nagyságos urat, mondd meg, hogy ebéd után a magam személyében ott leszek.

Gáspár hajdú csak lekapta a fejét, aztán fölkapta az egyik kezét is, a másikat is, a szája elé tartotta mind a kettőt, de még úgy is kilátszott mind a harminckét foga, olyan jóízűt nevetett. Már a másik utcába is befordult, de még onnan is behallatszott a nagy jókedve.

Az öreg Forintos úgy megmeredt, akár a kapubálvány. Mi lelhetette ezt a vén embert? Kivette a zsebéből az összegyűrt levelet, kisimogatta a tenyerén, forgatta előre-hátra, de csak nem tudott vele mire menni.

Utoljára odaintette a fiát:

- No, tudós úr, most mutasd meg a nagy tudományod. Mi van ebben az írásban?

Gyurka majd a bőréből bújt ki örömeiben, ahogy a levelet olvasta.

- Arra kéri az uraság édesapámat, hogy hajtasson át hozzájuk egy lovat ebéd után. A városba akarnak menni, de megsántult az ostorhegyesük.

Kevély Forintos Gergely a feje búbjáig elvörösödött, s olyan rengő léptekkel ment a belső szobába, mintha ki se akarna többet jönni. De kisvártatva csak kijött, s csöndesen megcirógatta a gyerek szösze fejét.

- No, fiacskám, vedd elő a kalamárist. Van-e még benne tinta?

- Van, apám - mondta a gyerek, s csodálkozva emelte apjára a szemét.

- No, hozd hamar, sebesen. Levelet írsz az uraságnak. Szépen engedelmet kérsz, hogy délután nem adhatunk lovat, mert nekünk is szükségünk van rá. Beviszlek a városba, beíratlak a nagy iskolába, hogy szégyent ne vallj, mint az édesapád. De így írd ám, érted-e, tudós kis deákom!

.kendy.eoldal.hu/cikkek/mora_ferenc

Készülünk az utazásra

Kik azok, akik utaznak? – Miért késett ez az útleírás? – Napkelet felől napnyugot felé – A Balaton költői – Mindenütt szép, de legszebb a Balatonnál

Nem szeretem kerülgetni a kérdést. Egyenesen neki a dolog közepének: ez a természetem. Most mégis másképp cselekszem. Előre tájékoztatnom kell az olvasót: miről lesz szó.

Az utazás, amelyet leírok, ezelőtt huszonöt esztendővel történt.

Az utazók hírneves emberek. Négyen voltak, s mind a négy erdélyi ember.

Salamon Ferenc az egyik.

Gyulai Pál úr a másik.

Szilágyi Sándor a harmadik.

Nagy Miklós a negyedik.

Volt még ötödik és hatodik is. Szentirmay József volt az ötödik, és én magam voltam a hatodik. Mindenkiről el fogok mondani mindent, ami vele az utazás alatt történt, csak magamról hallgatok. Nekem elég dolgom lesz az írással. Jegyzőkönyveket nem vettünk föl, semmit föl nem írtunk, csak azt beszélhetem el, ami emlékezetemben megmaradt.

Huszonöt esztendő nagy idő. Azóta én se jártam azon a vidéken. A feledés hullámai folyton verdesik az emlékezet omlós, fövényes partjait, s azokból a partokból sokat elmosnak. Pedig azokon zöld pázsit és illatos virág tenyészhetett, s a fövényben aranyorszemek is voltak. A hullám elmossa mind. Mi maradt meg azóta: majd kitudódik lassanként.

Nagyon kell vigyáznom.

Két derék nemes barátom azóta messze útra költözött. A történetíró és a hivatalos anyakönyv ugyan azt bizonyítja, hogy Salamon és Szilágyi csak a Kerepesi temetőig távoztak el, de én ezt jobban tudom. Ott szállonganak ők szíveinkben, s ott szállonganak a csillagos ég közelében, s keresik a magyar faj dicsőségét a múltban s örökkévaló életét a jövőre. Minő nemes szellem s minő jó magyar volt mind a kettő!

De Gyulai Pál úr se maradt el mögöttük.

„Gyulai Pál úr.”

Mikor e szót kiejtem: nagy nyomatékkal teszem azt. Nem azért, mert főrendi úr. Nem ad ő arra semmit, s én se sokat. S mikor nagy utazásunkat megtettük a Balaton körül: akkor még nem is volt ő főrendi úr.

Hanem hát ő nem tegeződik minden pittyy-potty emberrel. Nem is érzeleg és nem is pajtáskodik senkivel, hanem ehelyett vitába keveredik mindenkivel, s vita közben csak egyetlen megszólítás illik hozzá komolyan: „Gyulai Pál úr” Én pedig még az életben sohase találkoztam vele, hogy rögtön vitába ne keveredtem volna vele. Elég baj az nekem, talán neki is, hogy oly ritkán s akkor is oly kevés időre találkozunk.

Behunyta szemeit örökre Szentirmay József is. Ki volt, mi volt: erre is rákerül a sor. Vitéz honvéd volt, s már emiatt is megérdemlé, hogy megemlékezzem róla.

De él és futkos és szerkeszt még Nagy Miklós. Aki írt és íratott már tízezer holt és eleven emberről, de akiről még se nem írt, se nem íratott senki.

Ha emlékezetem egyben-másban cserbenhagy: Nagy Miklós és Gyulai Pál úr bizonyára helyreigazítással áll elő. Ezt nem szeretem. Ezért kell vigyáznom.

De hát miért vártam én huszonöt esztendeig?

Jó okom volt.

Gyulai Pál úr lelke egy pillanatra lángot vetett a Badacsony tetején. Fényes és melegítő lángot. S azt mondta előttünk, hogy Romhányijában fel fogja dolgozni utazásunk emlékeül a Balatont és a Badacsonyt.

Ezt akartam én bevárni. Hogy fölülkerülhessek, és én bírálhassam meg őt.

S volt gonosz szándékom más irányban is.

Azt mondta, hogy ő olyan szélbali* embert, aki igazán szépen tudna írni, még nem látott. Régen mondta ezt, de azóta is vallja. S én úgy akartam ezért megbosszulni, hogy Romhányijára hasonló versben mondjak bírálatot. Ha szép lesz a versem: akkor nem bántja többé a szélbali embert. Ha pedig csak olyan lesz, mint a Romhányi: akkor ő is elhallgat, én is.

De most már nem várom tovább. Lehetetlen. Én úgy érzem, hogy én halandó ember vagyok. Romhányi huszonhét év óta készül, és negyedfél ének van belőle készen. Eddig várni nem akarok. Tehát csak megírom már ezt a Balaton körüli világotazást.

Célunk nem az volt, hogy voltaképpen fölfedezzük a Balatont. Pedig még ma sincs igazán fölfedezve. Az orvos urak nagy része azt se tudja, az Óvilágban van-e vagy az Újvilágban. Sőt az orvos urak nagy része szentül hiszi, hogy valamely nyugoti országban fekszik, s a földrajzban Ischl, Franzensbad, Gastein, Reichenhall s egyéb efféle név alatt szerepel. Olyan orvos is van, aki azt hiszi, hogy nem is hívja más Balatonnak, csak az ostoba magyar közönség.

De azért én az orvos urakkal nem vitatkozom. Az a világotazás, melyet én leírok, úgyse az orvos urakra tartozik, csak azokra, akik a betegségeken kívül és a gyógyító szerek mellett még a költőkért, szép asszonyokért, történelmünk nagy alakjaiért s a nemzeti hagyományokért is lelkesülnek. Mert – hála isten – ilyenek is vannak az orvos urak között.

Hogy a Balaton máig sincs még felfedezve: legékesebben bizonyítja ezt az a húsz-harminc tudós férfi, akit a történetírás balatoni bizottságnak nevezett el, és aki tíz év óta mindig a Balatont fedezi föl, de munkáját máig se végezhette el. Vannak barátaim is e bizottságban. Herman Ottó már korábban fölfedezte a Balaton halait s madarait. Daday fölfedezett benne több mint százötven fajta rákot. Lóczy egészen közel jár ahhoz, hogy fölfedezze partjait, s mások közel járnak ahhoz, hogy fölfedezzék mélységeit. Azonban a halak és madarak, a rákok, partok és mélységek még mindig nem a Balaton.

A Balaton ábránd és költészet, történelem és hagyomány, édes-bús mesék gyűjteménye, különös magyar emberek ősi fészke, büszkeség a múltból s ragyogó reménység a jövőre. Se mérnök, se tudós, se állatbúvár azt igazán felismerni sohase lesz képes. Utazó kell ahhoz, aki egyúttal költő és történetíró s azonkívül erdélyi ember.

Csak túladunai ember kell közibük egy vagy kettő, aki a költőnek, a történetírónak s az erdélyi embernek az utat megmutassa.

De hát miért éppen erdélyi ember?

Erre a kérdésre nagyon furcsa a felelet.

A magyar ember, ha boldogulni akar, nyugot felé iparkodik. Eltanulta ezt Attila és Árpád apánktól. Akik napkelet felől jöttek, és napnyugat felé törekedtek. Csak aki bujdosik: az tart kelet felé.

Ilyen a magyar, még ha zsidó is. Bejön Mármarosnál. Ott még koldus, napszámos és pálinkamérő. A fia már két vármegyével beljebb jön nyugot felé, s lesz belőle gyáros, kereskedő és nagybérő. Ha még egy-két vármegyével beljebb kerül: már nagybirtokos, és uradalmat szerez. Budapesten nemességre, képviselőségre és báróságra törekszik, s ha már egymár millióra tett szert: Bécsbe költözik, de ha megmarad is magyarnak: minden betegségét bécsi orvossal gyógyíttatja, minden nyaralását osztrák fürdőben tölti, s minden ékszerét és drága ruháját lánya, asszonya Bécsből és Párizsból hozatja.

Éppen, mint a magyar mágnások!

Az erdélyi ember kétfelé költözik. Aki szegény akar maradni: vagy otthon ül, vagy Moldvába, Oláhországba száll ki szerencsét próbálni. Aki pedig boldogulni akar: az jön Budapestre.

Budapestig eljön, de tovább nem. Ez napnyugat felé rá nézve a világ vége. Olyan erdélyi ember még nem született a világra, akit Pécs, Fehérvár, Komárom, Veszprém, Pápa, Győr, Sopron vagy Pozsony a maga kebelére telepedni látott volna.

És ez jól van így is. Nagyon erős gyomra van Budapestnek. Erősebb, mint a struccmadárnak. Erősebb, mint a gólyamadárnak. Annyi kavicsot, kígyót, békát, tótot, csehet, németet, galíciai jövevényt befogad évenként, hogy az erdélyiekre ugyan szüksége van. Nem éppen hánytatónak, hanem gyomorerősítőnek. Bár jönnének többen. Bár jönne ide a székelyek fölöslege is. Aki már kicsordul a tele pohárból, s ha Romániába hull, örökre a porba vész.

A négy erdélyi író sohase látta a Balatont. Egyik-másik talán valamikor elutazott mellette, de azt is éjjel cselekedte. Nem volt benne köszönet.

Nem elégedtem meg ezzel a négy erdélyi férfúval. Még többet is akartam.

Ott volt Szász Károly. Akkor még nem volt püspök, juhait még nem maga terelgette, sőt ő még maga is közibénk, a jámbor juhnyájhoz tartozott, melynek egyik-másik darabja el is tévedhet. Ő éppen az eltévelyedettek közé tartozott, mert imádság helyett verset írt, s költő dacára miniszteri tanácsosságra s államtitkárságra adta fejét. Költő és miniszteri tanácsos: hogy lehet e kettőnek összeférni? Ha Petőfi tanfelügyelő, ha Csokonai pénzügyigazgató lett volna!

Fölkerestem Szász Károlyt is. Meghívtam a nagy utazásra őt is. Nagy öröme volt e meghívás. Annál inkább, mert szentül hitte, hogy abból nem lesz semmi. De határozottan megígérte, hogy ha én azt a csodát meg tudom tenni, hogy Salamon Ferencet és kiváltképpen Gyulai Pál urat valamely napnak reggeli 7 órájára a déli vasúthoz állítom: akkor ő is eljön, s megéneklí a Balatont.

Tudtam, hogy ha eljön: megéneklí. Ez volt egyik törekvésem. Mert a Balatonnak most már van ugyan költője s néhány írója is, de huszonöt év előtt még nem volt igazi költője.

Petőfi talán sohase látta. Arany és Tompa nem törődtek vele. Vörösmarty az ifjúkort nem töltötte partjain. Berzsenyi és a két Kisfaludy lelke csak a hősiség és a honfi-bánat napsütötte rónáin vagy ködös rengetegekben tanyázott. Pedig ők jól ismerték a Balatont, lelkesedtek is érte, sőt Berzsenyi nemegyszer meg is kísérlette, hogy bevonja költészetének aranyfátyolával.

Csokonai is csak egyszer lángolt érte. Tihanyak riadó leánya, a vitára mindig készen álló visszhang bírta szóra lantját. Ha az ő lantja olyan korán össze nem tört volna!

Volt idő, amikor négy báró regényírónk volt egyszerre. Jósika, Kemény, Eötvös, Podmaniczky. Nem hiszem, hogy most egy volna is. Egyáltalán, hová lettek mágnás íróink? Jó lenne efölött egy kissé eltűnődnünk. Úgy látszik: mióta versenylóra ülhetnek, azóta Pegazus iránt nincs érzékük. Azóta a Pegazus nem tűri meg őket a hátán.

Minden mívelt nemzet főurai közt nagy számban vannak az írók. Költők, tudósok, utazók, katonairók, hírlapmívelők. Nagy számban volnának nálunk is, ha az egyik fele már meg nem halt volna, s a másik fele már megszületett volna. Zichy Jenő és Andrássy Gyula gróf szinte kirí a mai nemzedékből, s Széchenyi Béla gróf mintha kifáradt volna nagy kínai utazása után.

De ez a négy báró regényírónk se vette költői tolla alá a Balatont.

Jókai költészete ellátogatott egyszer hozzá. De csak az alvó Balatonhoz, amikor lefekszik téli ágyába, magára ölti jégtakaróját, s hóval, viharral, fõrgeteggel nem törődik.

Ezt a Balatont írja le Jókai Az aranyemberben. Ókai tizenöt éven át lakott nyaranta a Balaton partján, suttogó nádasához ötvenlépésnyi távolságban. De a téli Balatont nem látta soha. Mégis azt írta le. Különös erő is lakik a költészetben. Képzete arra vágyik, hogy az ismeretlent, a láthatatlant, a kézzel meg nem foghatót állítsa az olvasónak lelke elé.

Ha Szász Károly eljön a nagy utazásra: bizonyára tizenkét dala röpködi körül Tihany, Hegyeshalom, Csobánc, Badacsony, Tátika bérceit, s néhány költői beszéddel és hősi költeménnyel lesz irodalmunk gazdagabb.

S még egy erdélyi embert akartam az utazásra bírni.

Zeyk Ferencet, a vitéz erdélyi vörössapkást.

Barátom volt. Ott viselte tisztét ekkortájt a honvédelmi kormányznál. Minden Zeyk honvéd volt valamikor, aki már elbírta s aki még elbírta a fegyvert. S az én Firi barátom egyik volt az elsők és a hősök közül. Pajzán néven Zeyk Firinek nevezték bajtársai. Én is csak úgy neveztem.

Vidám oldala is volt a függetlenségi harcnak, a tábori életnek, a sok győzelemnek, a sok csatavesztésnek. De vidám oldalát se a költők, se a történetírók eddig meg nem írták. Csak a hősi oldalt, csak a bukást, csak a nemzeti gyászt, csak az árulások denevérsuhogását ismeri a mai nemzedék.

Miért van ez így?

Mohács óta sohase volt a magyar szellem nagyobb, erősebb, fenségesebb, mint az utolsó Rákóczi kuruckorszakában. És sohase szenvedett nemzetünk többet, mint akkor és azután. S nézzétek meg dalait, költészetét, zenéjét, példabeszédeit, bölcs mondásait, vezérférfiainak életét és nyilvános jellemét: mindig és mindenütt ott van a magyarnak vidámsága, délcegsége, dévajtsága. Sohase búsult annyira a magyar, hogy csupán búsult volna, és sohase dühöngött annyira, hogy ellenségéhez vagy önmagához egy keserű-vidám ötlete ne lett volna.

Hova lett hát függetlenségünk harcának vidámsága? Miért titkoljuk el? Miért felednénk el? Hova lett a harctéri szerelem titkos költészete? Hiszen Vénusz, a bájos istennő hányszor fölkeresi a kegyetlen Mars istennek táborhelyét? Hiszen történelmi nagy hőseink sem lesznek kisebbek, csak rokonszenvesebbek, ha bennük az embert, az egyént, a férfit is közelről megismerjük. S a nagy francia forradalom fensége semmit se vesz, csak ragyogóbbá lesz azáltal, ha szerelmi harcát, hadjáratait, cselszövényeit és pajzanságát is igazán ismerjük.

Az én Zeyk Firi barátom az ő zászlóaljának, hadtestének, csatáinak minden vidám történetét átélte, megfigyelte, megörizte és elbeszélte. S mester volt ebben Salamon Ferenc is. Csakhogy Salamont, mint kevés szavú embert, nehéz volt szóra bírni. Mennyit mesterkedtem én azon, hogy önmagáról is beszéljen, s minél többet beszéljen önmagáról.

Nos hát ezek az én erdélyi barátaim, valahányszor velük összejöttem, nem győzték nekem eléggé dicsérni Erdélynek tájszépségeit.

Az Aranyos völgyét Tordánál s a tordai sziklahasadékot. Salamon Ferenc és Nagy Miklós ott nőttek fel.

A Detonáta bazaltoszlopaikat, e csodálatos hangtalan orgonát Alsó-Fehér megyében.

Brassó óriási erdős kúpjait.

A Hargitát Csíkszerényben s annak hun regékben gazdag bérceit.

A hátszegi völgyet Hunyad megyében s a Hunyadiak dicsőséges emlékeit.

A Szent Anna tavát, a Csucsai-szorost, a Csetátye Bolit, a Retyezátot, melyeket regényköltőink annyiszor megénekeltek.

És azután Erdély borai!

Ennél a kérdésnél már Nagy Miklós is tűzbe jött. Aki azt merete volna állítani, hogy van a világon jobb bor, mint az erdélyi, és van a világon jobb pojnikalma, mint a tordai: annak még Nagy Miklós is úgy nekiment, mint az oroszlan. Pedig Nagy Miklósnál szelídebb eleven lényt a tudomány sem ismer.

No de hát még Gyulai Pál úr! Őelőtte még Kolozsvár környéke is a csodálatos szép tájak közé tartozott.

De hát én, a túladunai ember vitába merem velük keveredni. Borban, tájak szépségében, régi századok fennálló emlékeiben, még a pojnikalmaiban is a Dunántúlt a legelsőnek állítottam.

Gyulai lecáfolt keményen.

– Jól van, Gyulai Pál úr! Ön a Dunántúlt és a Balaton vidékét sohase látta. Tehát kettő közül választania kell. Vagy eljön velem Badacsony vidékére, vagy nem vitatkozik többé se velem, se mással.

Mit? Nem vitatkozni többé? Inkább eljött volna Gyulai Pál úr velem az Északi-sarkra.

Így született meg a Balaton körüli utazás nagy gondolata.

Csak az idő és mód meghatározása volt még hátra. Badacsonyan még akkor nem volt fürdőtelep. Kocsmának, vendéglőnek híre sem volt. Valahol kellett pedig szállást keresni. Hiszen heten lettünk volna, a pár napot a vidéken kellett volna tölteni.

Igaz, hogy jó miniszterünk, Pauler Tivadar ott lakott. Volt ott neki egy kis szőlőhegyi hajléka egy szobával és konyhával és sajtóházzal. Ebben laktak az asszonyok. Ő maga pedig vett egy elhasznált göbölyszállító vasúti vagon^{*,} berendezte azt lakószobának, tetejére földet hányatott, hogy a nap agyon ne süsse, s ott lakott kényelmesen.

Még Diogenész se lakott kényelmesebben.

Csak Kerkapoly pénzügyminiszter múlta őt felül. Mert ő meg a Szentgellérthegyen szőlőbeli elődjének számárstállóját meszeltette ki, s abban lakott egypár nyáron át. Volt benne egy szalmafonatos ágya, kis asztala és két széke. Mikor turkesztán-dinnyére és őszibarackra vendégeket hívott, a vendégek a kopasz földre tették zsebkendőjüket, s arra ültek. Mindenki ehetett gyümölcsöt a saját öléből. Pedig voltak ott gyakran szép asszonyok is, nagy urak is.

Ilyen kegyelmes urai voltak ezelőtt huszonöt évvel Magyarországnak. Az igaz, hogy egyik se hagyott maga után örökséget. De az is igaz, hogy azért országnak-világnak hirdették, míg éltek, hogy az ország vagyónát fosztogatják.

Hát én az én erdélyi barátaimnak mégis külön szállást akartam keríteni.

Közöltem a dolgot Szentirmay Józseffel, aki rokona és egyik főigazgatója volt a veszprémi püspöknek s nekem benső barátom. Rögtön ment püspökéhez.

Eötvös Károly

<http://mek.oszk.hu>

Rabindranath Tagore:

Áldozati énekek

27.

Világosság, ó, hol van a világosság?
Gyűjtsd meg azt avagyakozás égő lángján!
Itt a lámpa, de soha egy lobbanása sincs a lángnak,
- a tesorsod is ilyen, szívem!
Ó, százszor jobb volna számodra a halál!
A lelki ínség kopogtat ajtódon, s azt az üzenetet hozza, hogy
a te urad ébren virraszt s találkozóra hív az éj sötétjén át.
Az eget felhők borítják, végeszakadatlan az eső. Nem tudom,
mi ez, ami megmozdul szívemben; nem tudom, mit jelent.
A villám pillanatra fellobbanó fénye csak még mélyebb sötétet
von a szememre, szívem tapogatózva keresi az ösvényt, amely
felé az éjszaka zsongó zenéje hívogat.
Világosság, ó, hol van a világosság? Gyűjtsd meg azt a
vagyakozás égő lángján! Az ég dörög, a szél sikoltva száguld az
ürességen át. Az éj fekete, mint egy fekete kő. Ó, ne hagyj,
hogy sötétségben múljanak el az órák.
Gyűjtsd meg életeddel a szeretet lámpáját!

Mácz István Szívdobbanások

Prokop Péter: Hit, remény, szeretet

Bevezető sorok

Keresem a szavakat,

mint a költő, Petőfi Sándor, aki hazafelé egész úton azon gondolkodik, hogyan köszöntse rég nem látott édesanyját?

Kereste a legméltóbb szavakat. Vajon nem vagyunk így mi is, amikor szavakat keresünk, hogy méltón szóljunk szeretett Istenünkhöz?

A szavakat keresőknek segít e könyvecske. Százszor mondja ki a hit, a remény, a szeretet szavait.

Még az anyanyelv tudásával sem születünk. Meg kell tanulnunk. Másoktól. Azután alakul ki sajátos stílusunk, amelyben énünk fejeződik ki.

Az imádság nyelve sem születik velünk. Meg kell tanulnunk. Másoktól. Azután majd saját bensőnk csak ránk jellemző stílusával beszélünk Istenünkkel.

Anyanyelv tudása teljes emberré fejlődésünkhöz elengedhetetlen. Hasonlóan az ima-nyelv embervoltunk egészéhez tartozik.

Nem azért fohászokdtam a jó Istenhez, hogy ezek írásban megjelenjenek. Sőt a félelem érzése tölt el, mit szól Ő, a Megszólított, hogy beszélgetésünkből a magamét másoknak átadom?!

Kérem, tanúságnak vegyék. Ajándék, hogy szólhattam és soha nem maradt válasz nélkül hitem kérése, reményem vágya, szeretetem igénye.

Rohanó időben hajszoztan élünk. „Sem mire sincs időm!” – mondjuk sokszor, ám szívünknek mindig van „ideje” dobogni. Hajszozt rohanásunkban kell, hogy ideje legyen lelkünknek fohászokdni.

A fohász a lélek szívdobbanása. Testünk szívdobbanásai az éltető erőt lüktetik minden sejtünkbe. A lélek szívdobbanásai a hitet, a reményt, a szeretetet áramoltatják egész lényünkbe.

Kérem, e könyvecske sorait ne olvassák, hanem már az első pillanatban törekedjenek azonosulni vele, és máris nem érdekesítő vagy unott szöveg, hanem imádság lesz. Imának született abban, aki leírta őket. Az olvasónak is vannak szívdobbanásai. Lelkének is. A sok közül – keresse, melyik az – válassza ki, amelyikkel azonosulni tud. És imádkozza, nem egyszer, nem százszor, „csak” úgy, mint testének szíve, ritmusosan sokszor, és a hit, remény, szeretet élete erősödik, fellobbanó lángként lobog, izzik, mint a tűz, és beteljesedik.

Lelkünk szívdobbanásai olykor sóhajok, olykor suttozások, máskor kiáltások – mindegy, egy sem marad válasz nélkül.

Olykor semmit nem mondunk – e fohászok erre is hangolnak – „csak” hiszünk, remélünk, szeretünk; és Istenünknek meglesz hitünkre, reményünkre, szeretetünkre szótlán válasza.

Nyelvsajátság

[SAJÁTSÁGOS A MAGYAR NYELVBEN...]

Sajátságos a magyar nyelvben, hogy az állatok nevei mint vétettek át műszerek szavaiul. Így:

Vasmacska: horgony, mely a hajókat tartja.

Famacska: azon eszköz, mellyel a csizmát szokás lehúzni.

Vaskutya: azon sokágú eszköz, mely a tűzhelyeken áll, s mikre a tüzet rakják meg a nyárs végít teszik.

Fakutya: az a cölöp, amit a házak elé vernek, hogy a kocsik közel ne menjenek.

Bak: ama háromlábú szék, mire szapuláskor a kádat teszik.

Faló: a hintó-emelő tengelykenésnél.

Daru: az emelőgép a hajókon.

Kecskeláb: a feszítő vas.

Lúdlélke: a pecsenyén átjáró vas.

Gém: a kutak ágasa.

Jókai Mór

<http://mek.oszk.h>

Tekintetes Vandali vadászmeséi

HOGYAN FOGTA MEG A SZÉKELY A MEDVÉT ELEVENEN

Kivel is történhetett volna mással, mint székely emberrel ez vitéz eset, és kivel is történhetett volna mással, mint medvével az a hallatlan balgaság, hogy elevenen meg hagyja magát fogni.

Úgy történt az, hogy a jámbor csíksomlyói legény kiment tavasz idején fát vágni az erdőre, s éppen amint egy nagy tőkét hasogatna, belesulykolván a fejszéjét erősen, egyszerre nagy zörgés-mozgás támad a háta mögött, s amint hátrapillant, hát egy roppant nagy, bozontos fenevad jön a sűrűből feléje.

A székely legény még csak meg sem ijedt volna tőle, ha éppen a fába nem lett volna szorulva a fejszéje, de íme, nem lehetett azt onnan kirántani, a medve meg már itt volt, futni meg bajos volt, mert nem vala hová; fára mászni haszontalan védelem, mert a medve is ért hozzá; ebben a halálos veszedelemben nem maradt a legénynek más válogatása, mint elővenni azt a játékot, amit gyerekkorában tanult: egy fa körül szaladgálni, ha onnan kiszorítják, a másikhoz ugrani, és azt kerülgetni.

Persze hogy a székely fürgencebb legény volt, mint a medve, aki sehogysem bírta az üldözöttet elkapni, e fölötti dühében, mikor a székely elugrott előle valami fa mögé, dühösen nyalábolta át a fát, azt képzelve, hogy ezt is ott kapja.

A legény, amint látta, hogy ölelgeti a medve a fát, egyet gondolt, kihúzta a túsző szíját, hurkot vetett rajta, s amint a mackó két lábra állva megint nekirohant, abban a pillanatban, amint ez átölelte a karcsú szálfát, hirtelen rávetette a hurkot mind a két első lábára, azzal hevenyében gúzsna csavarta a szíjat, s a medvét emberül odakötötte két ostoba talpánál fogva, mint Döbrögi uramat Ludas Mátyás.

A medve ordított és rugdalózott, majd kitorpte az átnyalábolta fát, de hiába, a székely szíja nagyon erős jószág volt, s mentül jobban rángatózott, annál erősebben húzta rá a csomót.

– Hát hiszen ne ordíts olyan nagyon, komé! – szólt hozzá nyájasan a székely – majd mindjárt könnyebbítek én rajtad, csak elébb elhasítom ezt a fát, mert ha most húzom ki belőle a fejszém, mind kihullanak belőle az ékek.

S azzal szép nyugodtan felhasogatta a tőkét; s mikor az megvolt, akkor azt mondta a medvének, hogy „már most elmehetsz, ahova akarsz”; hanem elébb föbe ütötte a fejszével egypárszor, hogy a medve egy csepp hasznát sem vette az engedelemnek.

<http://mek.oszk.h> Jókai Mór

A Magyar Irodalmi Hírlevelet szerkeszti: Fenyvesi Miklós

<http://irodalmihirlevel.freewb.hu/>

Terjeszti a Kárpáti Harsona

<http://www.karpatiharsona.info>

ALFÖLDI KOCSMÁROS

Az alföldi kocsmáros pipálva ül a háza előtt, s fumigálja a világot. Egyszer pompás úti hintó gördül be az udvarára, s úriasan öltözött, nyüzött képű, bajusztalan ember száll ki belőle.

A kocsmáros a fülét sem billenti.

– Hol itt a kocsmáros! – kiált parancsoló hangon az utazó úriember.

Az udvaron fűrészelő emberek mutatják neki, hogy ott ül az ajtóban. Ő pedig úgy tesz, mintha nem is hallaná, hogy felőle tudakozódnak, szép csendesén tömögeti a pipája tüzeit a kisujjával, s egyik lábát a másikra teszi.

– Van-e itt külön szoba? a lovaknak istálló, hintónak félszer, becsületes enni- és innivaló, és jó ágy? hej! – kiált a vendég egyhuzomban.

A kocsmáros meg sem fordítja a fejét, s csak ennyit felel rá nagy határozottan:

– Van ménkű ...

A vendég elförmed. – Tudja-e kend, hogy én ki vagyok? hogy kivel beszél?

– Tudja a ménkű...

– Én gróf Seifenstein vagyok! – kiált hevesen a vendég.

A kocsmáros vállat vonít, s pipáját szájába félrevágja:

– Bánja a ménkű ...

Ekkor a gróf titkára lép oda az emberhez, s megszorítva kezét, nyájasan felszólítja:

– Ugyan édes földim, el vagyunk fáradva, nem lenne olyan jó, hogy szobát nyitna, s adna valami harapnivalót, az Isten áldja meg.

– Hogyne adnék – kiált fel a kocsmáros, egyszerre felszökve helyéről. – Tessék besétálni, minden lesz, ami van.

S azzal öleti, vágatja tyúkjait, pulykáit, előhozatja legjobb borát, s úgy megtraktálja a vendégeit két bankó forintért, hogy a füleik is kétfelé állnak belé.

<http://mek.oszk.h>

Jókai Mór